

Przegląd Prawno-Ekonomiczny

REVIEW OF LAW, BUSINESS & ECONOMICS

styczeń-luty-marzec

Nr 46
(1/2019)

WYDZIAŁ ZAMIEJSKOWY
PRAWA I NAUK
O SPOŁECZEŃSTWIE | **KUL**

WYDAWCA

Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II | Wydział Zamiejscowy Prawa i Nauk o Społeczeństwie
w Stalowej Woli

ADRES REDAKCJI

Redakcja „Przeglądu Prawno-Ekonomicznego” | 37-450 Stalowa Wola, ul. Ofiar Katynia 6a |
e-mail: ppe@kul.pl

ZESPÓŁ REDAKCYJNY

dr Artur Lis – redaktor naczelny (editor-in-chief) | dr David W. Lutz (Holy Cross College w Notre Dame, USA) | dr Dariusz Żak – zastępcy redaktora naczelnego (associate editors) | dr hab. Grzegorz Wolak – sekretarz redakcji (administrative editor) | dr hab. Piotr T. Nowakowski – redaktor ds. międzynarodowych (international editor) | dr hab. Filip Ciepły, dr Isaac Desta (Holy Cross College w Notre Dame, USA), dr Dorota Tokarska, dr Dominik Tyrawa, dr Timothy Wright (Holy Cross College w Notre Dame, USA) – redaktorzy tematyczni (subject editors) | dr Piotr Pomorski – redaktor statystyczny (statistical editor) | mgr Agnieszka Lis – redaktor językowy polskojęzyczny (Polish-language editor) | mgr Tomasz Deptuła (USA) – redaktor językowy anglojęzyczny (English-language editor) | prof. dr hab. Nikolaï Gołowaty (UKRAINA) – redaktor językowy rosyjskojęzyczny | dr Judyta Przyłuska-Schmitt – redaktor konsultant (consulting editor) | mgr Rafał Podlesny – redaktor techniczny (layout editor)

RADA NAUKOWA

ks. prof. dr hab. Antoni DĘBIŃSKI (Rektor KUL Lublin) | prof. dr hab. Thomas BURZYCKI (Holy Cross College w Notre Dame, USA) | prof. dr hab. Wiktor CZEPURKO (Ukraina) | dr hab. Leszek CWIKŁA (KUL Stalowa Wola) | prof. dr hab. Czesław DEPTUŁA (KUL Lublin) | dr hab. Marzena DYJAKOWSKA (KUL Lublin) | abp. prof. dr hab. Andrzej DZIĘGA (Szczecin) | dr hab. Krzysztof GRZEGORCZYK (Wyższa Szkoła Humanistyczno-Przyrodnicza w Sandomierzu) | nadkom. dr Dominik HRYSZKIEWICZ (Wyższa Szkoła Policji w Szczytnie) | prof. dr hab. Aleks JUDASZEW (Interregional Academy of Personnel Management, Ukraina) | prof. dr hab. Marian KOZACZKA (KUL Stalowa Wola) | prof. dr hab. Andrzej KUCZUMOW (KUL Stalowa Wola) | prof. dr hab. Pantelis KYRMIZOGLU (Alexander TEI of Thessaloniki, Greece) | dr hab. Antoni MAGDOŃ (KUL Stalowa Wola) | ks. prof. dr hab. Henryk MISZTAŁ (KUL Lublin) | prof. dr hab. Wojciech NASIEROWSKI (University of New Brunswick) | prof. dr hab. Jurij PACZKOWSKI (Ukraina) | prof. dr hab. Pylyp PYLYPENKO (Ukraina) | prof. dr hab. Anton STASCH (European Academy of Technology & Management, Oedheim Niemcy) | prof. dr hab. Tomasz WIELICKI (California State University, Fresno) | ks. dr hab. Krzysztof WARCHAŁOWSKI (Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego)

RECENZENCI ZEWNĘTRZNI

dr hab. Leszek BIELECKI (Wyższa Szkoła Ekonomii, Prawa i Nauk Medycznych w Kielcach) | dr Walentyn GOŁOWCZENKO (Interregional Academy of Personnel Management, Ukraina) | dr hab. Mirosław KARPIUK (Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie) | dr Barbara Lubas (Nadbużańska Szkoła Wyższa w Siemiatyczach) | prof. dr hab. Oleksander MEREŻKO (Ukraina) | dr Kiril MURAWIEW (Interregional Academy of Personnel Management, Ukraina) | dr Łukasz Jerzy PIKULA (Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach) | ks. dr hab. Tomasz RAKOCZY (Uniwersytet Zielonogórski) | dr hab. Krystyna ROSŁANOWSKA-PLICHCIŃSKA (Wyższa Szkoła Zarządzania i Ekologii w Warszawie) | dr hab. Piotr RYGUŁA (Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego) | dr hab. Romuald SZEREMIETIEW (Akademia Obrony Narodowej) | prof. dr hab. Jerzy Tomasz SZKUTNIK (Politechnika Częstochowska) | prof. dr hab. Dariusz SZPOPER (Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie) | dr hab. Andrzej SZYMAŃSKI (Uniwersytet Opolski) | dr Agnieszka OGRODNIK-KALITA (Uniwersytet Pedagogiczny im. KEN w Krakowie)

DRUK I OPRAWA

VOLUMINA.PL DANIEL KRZANOWSKI | ul. Ks. Witolda 7-9, 71-063 Szczecin | tel. 91 812 09 08 |
e-mail: druk@volumina.pl

ISSN 1898-2166 | Nakład 300 egz.

Spis treści

Artykuły

KAROL BAJDA *Kryminologiczne oraz kryminalistyczne aspekty wybranych form współczesnej przestępczości zorganizowanej w Polsce* | 9

KAROL JUSZKA *Geneza instytucji warunkowego umorzenia postępowania karnego* | 25

DOROTA SEMKÓW *Fałsz materialny dokumentu. Aspekty prawne i kryminalistyczne* | 40

KAROLINA PAŁKA *Analiza odpowiedzialności karnej za mowę nienawiści w wybranych porządkach prawnych* | 55

JAN KLUZA *Postępowanie dowodowe w oparciu o art. 168a i art. 168b k.p.k. Uwagi na tle uchwały Sądu Najwyższego o sygn. I KZP 4/18 oraz wniosku Prokuratora Generalnego do Trybunału Konstytucyjnego w sprawie K 6/18* | 68

ROBERT TALAGA *Prawo kuratora spadku do wynagrodzenia za czynności podejmowane przed sądem administracyjnym* | 84

DOMINIK TYRAWA *Model gospodarowania odpadami komunalnymi przez wspólnoty mieszkaniowe* | 108

KATARZYNA KOS *Czy sądy w Polsce mogą nie stosować prawa wtórnie niekonstytucyjnego?* | 132

ANDRZEJ MICHALIK *Kościelna osoba prawna jako założyciel spółdzielni socjalnej w wymiarze prawno finansowym* | 154

WOJCIECH GIEMZA *Znaczenie deklaracji interpretacyjnych w międzynarodowym prawie traktatów* | 179

KAMIL LEŚNIEWSKI *Kapelani na współczesnym polu walki. Wybrane zagadnienia statusu kapelana w świetle międzynarodowego prawa humanitarnego* | 213

MAGDALENA MICHALSKA *Koniec arbitrażu? Wokół wyroku TSUE – Slovakische Republik vs. Achmea BV (C-284/16)* | 228

MATEUSZ PALUCH *Organizacja służby zdrowia w Wojsku Polskim w latach 1918-1925* | 244

TOMASZ FRANC *Kilka uwag o ochronie zwierząt wykorzystywanych w cyrkach* | 254

ŁUKASZ CHYLA *Kilka uwag odnośnie do europejskiej reformy obowiązków prospektowych* | 273

ZBIGNIEW KLIMIUK *Uwarunkowania rozwoju handlu zagranicznego Polski w latach 50. i 60. XX w. Próba realizacji strategii intensywnego i selektywnego rozwoju* | 296

KAROL SKOREK *Teoria kosztów komparatywnych – ujęcie krytyczne* | 328

ZBIGNIEW KLIMIUK *Handel i kooperacja przemysłowa RFN z krajami bloku komunistycznego do 1970 r. na tle ekspansji zachodnioniemieckich inwestycji bezpośrednich po II wojnie światowej* | 339

Glosa

GRZEGORZ WOLAK *Glosa do uchwały Sądu Najwyższego z dnia 19 października 2018r., III CZP 115/17* | 377

SŁAWOMIR ZWOLAK *Glosa do wyroku Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Krakowie z 3 października 2017 r., II SA/Kr 784/17* | 399

Sprawozdanie

ARTUR LIS *Ustawa o ustanowieniu Święta Chrztu Polski* | 409

PIOTR KRZYŻANOWSKI *Sprawozdanie z konferencji naukowej: XXIII Zjazd Katedr Teorii i Filozofii Prawa „Państwo – społeczeństwo – kultura: formalne i nieformalne źródła prawa”* | 419

Tekst źródłowy

ARTUR LIS *Testament Dzierżka z ok. 1190 roku* | 422

Contents

Articles

KAROL BAJDA *Criminological and Forensic Aspects of Selected Forms of Contemporary Organized Crime in Poland* | 9

KAROL JUSZKA *Genesis of institution of the conditional discontinuation of criminal proceedings* | 25

DOROTA SEMKÓW *Material Falsity of the Document. Legal and forensic aspects* | 40

KAROLINA PALKA *The analysis of the hate speech laws in the selected countries* | 55

JAN KLUZA *Evidence proceedings based on art. 168a and art. 168b code of criminal proceeding. Comments on the resolution of the Supreme Court, IKZP 4/18 and the application of the General Prosecutor to the Constitutional Tribunal in case K 6/18* | 68

ROBERT TALAGA *The right to remuneration of curator of the estate for actions taken before the administrative court* | 84

DOMINIK TYRAWA *Model for the management of waste by the community housing* | 108

KATARZYNA KOS *Are the Polish Courts Able Not to Apply the Secondary Unconstitutional Law?* | 132

ANDRZEJ MICHALIK *Church legal person as a founder of social cooperative in financial aspect* | 154

WOJCIECH GIEMZA *The Meaning of Interpretative Declarations in the International Law of Treaties* | 179

KAMIL LEŚNIEWSKI *Chaplains on the modern battlefield. Selected issues of chaplain's status in the light of international humanitarian law* | 213

MAGDALENA MICHALSKA *The end of arbitration? Reflections on the CJEU's judgment – Slowakische Republik vs. Achmea BV (C-284/16)* | 228

MATEUSZ PALUCH *Organization of the health service in the Polish Army in years 1918-1925* | 244

TOMASZ FRANC *Some comments on the protections for circus animals* | 254

ŁUKASZ CHYLA *Some Remarks on the European Reform of Prospectus Law* | 273

ZBIGNIEW KLIMIUK *Conditions of the development of foreign trade in Poland in the 1950s and 1960s. An attempt at implement the strategy of intensive and selective development* | 296

KAROL SKOREK *Theory of comparative costs – critical approach* | 328

ZBIGNIEW KLIMIUK *The trade exchange and industrial cooperation of the Federal Republic of Germany with the communist bloc states until 1970 at the background of the expansion of the country's foreign direct investments after the World War II* | 339

Gloss

GRZEGORZ WOLAK *Gloss to the decision of the Supreme Court of 19 October 2018, III CZP 115/17* | 377

SŁAWOMIR ZWOLAK *Gloss to the judgment of the Provincial Administrative Court in Krakow of 3 October 2017, file ref. II SA / Kr 784/17* | 399

Report

ARTUR LIS *Act on the establishment of the Baptism Day of Poland* | 409

PIOTR KRZYŻANOWSKI *Report on the Scientific Conference: XXIII Convention of Cathedrals of the Theory and Philosophy of the Law «State-society-culture: formal and informal sources of law»* | 419

Source text

ARTUR LIS *Testament of Dzierżek from around 1190* | 422

Karol Juszka

Geneza instytucji warunkowego umorzenia postępowania karnego

Genesis of institution of the conditional discontinuation of criminal proceedings

Wstęp

Warunkowe umorzenie postępowania karnego wpisuje się od jego powstania w jeden z nurtów dynamicznie rozwijającej się ogólnoeuropejskiej i międzynarodowej debaty dotyczącej racjonalizacji i optymalizacji kreowania zasad odpowiedzialności karnej przez ograniczenie skutków negatywnego wpływu wykonywania kary pozbawienia wolności lub stopniowego zastępowania jej innymi karami oraz środkami odpowiedzialności karnej.

Oryginalna tytułowa polska instytucja wprowadzona do polskiego prawa karnego kodyfikacjami z 1969 r. jest definiowana jako instytucja polegająca na czasowym odroczeniu wydania rozstrzygnięcia co do winy i odpowiedzialności karnej sprawcy¹, zwalnająca sprawcę od wydania wyroku skazującego², pozostając jedynym w swoim rodzaju środkiem reakcji karnej, lokującym się w przestrzeni pomiędzy skazaniem i wymiarem kary (środka karnego), a brakiem reakcji karnej na przestępstwo³. Kształt normatywny warunkowego

¹ W. Wróbel, A. Zoll, *Polskie prawo karne. Część ogólna*, Kraków 2014, s. 477.

² Z. Cwiąkałski, *Wybrane zagadnienia warunkowego umorzenia postępowania*, referat wygłoszony podczas IX Bielańskiego Kolokwium Karnistycznego, „Środki związane z poddaniem sprawcy próbie”, Warszawa, 16 maja 2012 r., umieszczony na stronie internetowej Czasopisma Prawa Karnego i Nauk Penalnych <http://www.czpk.pl/wideo/bielanskie-kolokwium-karnistyczne/ix-bielanskie-kolokwium-karnistyczne> (stan na 18 września 2018 r.).

³ T. Kozioł, *Mechanizmy selekcji w stosowaniu warunkowego umorzenia postępowania karnego*, Kraków 2007, (rozprawa doktorska obroniona na WPiA UJ), s. 8; E.A. Wdzięczna, *Warunkowe umorzenie postępowania karnego w świetle koncepcji sprawiedliwości naprawczej*, wyd. 1, Toruń 2010, s. 109.

umorzenia postępowania karnego jest wyznaczony przez jej materialno-formalny charakter⁴.

Celem artykułu jest prezentacja genezy instytucji warunkowego umorzenia postępowania karnego. Niniejsza prezentacja obejmuje przedstawienie przyczyn wprowadzenia tego środka poddania sprawcy próbie do polskiego porządku prawnego, miejsca tej instytucji w modelach probacji a także poglądów doktryny dotyczących istoty warunkowego umorzenia postępowania karnego.

Powstanie, istota i rozwój instytucji warunkowego umorzenia postępowania karnego

Geneza instytucji warunkowego umorzenia postępowania karnego w polskim systemie prawa karnego jest związana z pierwotnie procesową instytucją umorzenia postępowania karnego ze względu na jego niską społeczną szkodliwość. (zob. art. 49 kpk z 1928 r. w brzmieniu nadanym nowelą powojenną). W praktyce chodziło o oportunistycznie pojmowaną możliwość uchylania się organów ścigania przed obowiązkiem prowadzenia drobnych spraw karnych. Intencji tej towarzyszyło jednocześnie przekonanie, że umorzenie takie powinno mieć charakter warunkowy⁵.

A. Zoll wskazuje na dwa zasadnicze względy wprowadzenia instytucji warunkowego umorzenia postępowania karnego do polskiego kodeksu karnego: humanitarny i utylitarny. Wzgląd humanitarny, jak wskazuje A. Zoll, można określić w ten sposób, że nie ma potrzeby zadawania dolegliwości w postaci kary za dokonane przestępstwo, jeśli dolegliwość ta nie jest środkiem prowadzącym do resocjalizacji, gdy sprawca ze względu na brak demoralizacji, procesu resocjalizacyjnego nie wymaga, a inne względy (w szczególności waga czynu i społeczne oddziaływanie)

⁴ A. Zoll, [w:] W. Wróbel, A. Zoll (red.), *Kodeks karny. Część ogólna. Komentarz do art. 53-116*, tom I, wyd. 5, Warszawa 2016, s. 273; por. A. Zoll, *Materialnoprawna problematyka warunkowego umorzenia postępowania karnego*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego Prace Prawnicze”, z. 62, Warszawa – Kraków 1973, s. 8-9; A. Zoll, *Charakter prawny orzeczenia o warunkowym umorzeniu postępowania karnego*, „Wojskowy Przegląd Prawniczy” 1971 nr 1, s. 35; A. Gerecka-Żołyńska, P. Mazur, H. Paluszkiwicz, *Kilka uwag o instytucji warunkowego umorzenia postępowania na tle jej związków z prawem materialnym i formalnym*, [w:] Z. Cwiąkański, G. Artymiak (red.), *Współzależność prawa karnego materialnego i procesowego*, Warszawa 2009, s. 271; A. Marek, *W sprawie charakteru prawnego orzeczenia o warunkowym umorzeniu postępowania*, „Wojskowy Przegląd Prawniczy” 1971, nr 4, s. 430.

⁵ M. Królikowski, R. Zawłocki, *Prawo karne*, wyd. 3, Warszawa 2018, s. 366.

dolegliwości nie usprawiedliwiają⁶. Wzgląd utylitarny, zdaniem cytowanego Autora, sprowadza się do tego, że kara krótkoterminowa, która mogłaby być orzeczona, nie pełniąc funkcji resocjalizacyjnej (brak wymaganego procesu resocjalizacji), może spełniać funkcję odwrotną, doprowadzić na skutek zetknięcia się skazanego z osobnikami demoralizowanymi, do zmiany postaw w negatywnym kierunku⁷. Cytowany Autor ponadto zwraca uwagę, że warunkowe umorzenie postępowania karnego znalazło się w polskim kodeksie karnym w wyniku doświadczeń nie tylko myśli prawniczej, ale też praktyki wymiaru sprawiedliwości, stojącej poprzednio przed trudnym dylematem w razie sądenia sprawcy nie zdemoralizowanego, popełniającego drobne przestępstwa; bądź skazania i wymierzenia kary niecelowej i z tej racji niehumanitarnej, bądź oportunistycznego potraktowania sprawy poprzez bezwarunkowe umorzenie postępowania⁸.

Kształtowanie się instytucji warunkowego umorzenia postępowania karnego należy rozpatrywać w kontekście historycznie wyodrębnionych czterech zasadniczych modeli probacji, które z różnymi modyfikacjami funkcjonowały i funkcjonują w prawie karnym różnych państw: angloamerykański, francusko-belgijski⁹, skandynawski¹⁰ oraz niemiecki¹¹.

W. Wróbel i A. Zoll zaznaczają, że obowiązujące obecnie regulacje dotyczące probacji odwołują się najczęściej do różnych elementów charakterystycznych dla poszczególnych modeli, starając się unikać ich podstawowych wad oraz dostosowując do priorytetów polityki karnej¹². Zdaniem cytowanych Auto-

⁶ A. Zoll, *Materialnoprawna...*, op. cit., s. 6; por. A. Marek, V. Konarska-Wrzošek, *Prawo karne*, wyd. 11 zmienione i uaktualnione, Warszawa 2016, s. 310; J. Skupiński, *Warunkowa reakcja karna w sprawach mniejszej wagi*, „Przegląd Prawa Karnego” 1992, nr 6, s. 47.

⁷ A. Zoll, *Materialnoprawna...*, op. cit., s. 6; por. A. Marek, V. Konarska-Wrzošek, *Prawo...*, op. cit., s. 310; J. Skupiński, *Warunkowa...*, op. cit., s. 48-49.

⁸ A. Zoll, *Materialnoprawna...*, op. cit., s. 6-7.

⁹ W. Wróbel, A. Zoll, *Polskie...*, op. cit., s. 472; por. P. Kozłowska-Kalisz, *Środki związane z poddaniem sprawcy próbie*, [w:] M. Mozgawa (red.), *Prawo karne materialne. Część ogólna*, wyd. 4, Warszawa 2016, s. 534; A. Marek, V. Konarska-Wrzošek, *Prawo...*, op. cit., s. 309; J. Lachowski, A. Marek, *Prawo karne. Zarys problematyki*, wyd. 3, Warszawa 2016, s. 212; M. Bojarski (red.), *Prawo karne materialne. Część ogólna i szczególna*, wyd. 7, Warszawa 2017, s. 404; E. Bieńkowska, B. Kunicka-Michalska, G. Rejman, J. Wojciechowska, *Kodeks karny. Część ogólna. Komentarz*, Warszawa 1999, s. 991.

¹⁰ W. Wróbel, A. Zoll, *Polskie...*, op. cit., s. 472; por. P. Kozłowska-Kalisz, *Środki...*, op. cit., s. 534; A. Marek, V. Konarska-Wrzošek, *Prawo...*, op. cit., s. 309; L. Gardocki, *Prawo karne*, wyd. 20 zmienione, Warszawa 2017, s. 190; M. Bojarski (red.), *Prawo...*, op. cit., s. 403-404; E. Bieńkowska, B. Kunicka-Michalska, G. Rejman, J. Wojciechowska, *Kodeks...*, op. cit., s. 991.

¹¹ W. Wróbel, A. Zoll, *Polskie...*, op. cit., s. 472; M. Bojarski (red.), *Prawo...*, op. cit., s. 404.

¹² W. Wróbel, A. Zoll, *Polskie...*, op. cit., s. 472; por. A. Marek, V. Konarska-Wrzošek, *Prawo...*, op. cit., s. 310; por. M. Cieślak, *Prawo karne. Zarys instytucji i naczelne zasady*, Warszawa 2010, s. 206; A. Marek, S. Waltoś, *Podstawy prawa i procesu karnego*, wyd. 4, Warszawa 2008, s. 130.

rów, warunkowe umorzenie postępowania karnego nawiązuje bezpośrednio do modelu angloamerykańskiego¹³. Ten model przewiduje odroczenie na okres próby orzekania o winie sprawcy lub też samego orzeczenia o karze. W okresie próby nakłada się na sprawcę różne obowiązki połączone z dozorem instytucji lub wyspecjalizowanego urzędnika. Możliwe jest także proste zawieszenie orzekania o winie i karze bez nakładania szczególnych obowiązków. Pozytywny wpływ okresu próby skutkuje w tym modelu brakiem możliwości wydania wyroku skazującego. Jego wadą jest okoliczność, że w przypadku negatywnego wpływu okresu próby, sąd jest zmuszony oceniać odpowiedzialność karną (wydać orzeczenie dotyczące winy) niekiedy po upływie znacznego okresu od popełnienia przestępstwa¹⁴.

A. Zoll podkreśla, że cecha „warunkowości” nie jest związana z samą decyzją warunkowo umarzającą postępowanie, lecz ze specyficznym charakterem przesłanki tej decyzji, wyrażającym się w jej dynamiczności, w możliwości jej dezaktualizacji z powodów zaszłych po wydaniu orzeczenia¹⁵.

Nowatorski charakter niniejszej instytucji stał się przedmiotem szerokiej dyskusji podejmowanej przez doktrynę prawa karnego, obejmującej w szczególności

¹³ W. Wróbel, A. Zoll, *Polskie...*, op. cit., s. 473; por. P. Stępniaik, *Wokół kontrowersji w definiowaniu probacji*, „Państwo i Prawo” 2009, nr 12, s. 56.

¹⁴ W. Wróbel, A. Zoll, *Polskie...*, op. cit., s. 471-472; por. P. Kozłowska-Kalisz, *Środki...*, op. cit., s. 534; A. Marek, V. Konarska-Wrzošek, *Prawo...*, op. cit., s. 309; J. Lachowski, A. Marek, *Prawo...*, op. cit., s. 212; R.A. Stefański, *Zakaz prowadzenia pojazdów*, [w:] R.A. Stefański (red.), *Środki karne po nowelizacji w 2015 roku*, Warszawa 2016, s. 223; K. Indeck, A. Liszewska, *Prawo karne materialne. Nauka o przestępstwie, karze i środkach penalnych*, Warszawa 2002, s. 337-338; L. Gardocki, *Prawo...*, op. cit., s. 190; E. Blaski (red.), *Prawo karne. Repetytorium*, wyd. 3, Warszawa 2008, s. 196; A. Marek, *Stopień społecznego niebezpieczeństwa czynu jako podstawa umorzenia postępowania karnego*, Toruń 1970, s. 150; T. Kozioł, *Mechanizmy selekcji...*, op. cit., s. 27; M. Leonien, W. Michalski, *Warunkowe umorzenie postępowania karnego (Uwagi de lege ferenda)*, „Nowe Prawo” 1973, nr 9, s. 1242; K. Indeck (red.), *Podstawy prawa i postępowania karnego*, Łódź 2009, s. 135; M. Bojarski (red.), *Prawo...*, op. cit., s. 403-404; E. Bienkowska, B. Kunicka-Michalska, G. Rejman, J. Wojciechowska, *Kodeks...*, op. cit., s. 991; A. Marek, [w:] M. Melezini (red.), *System prawa karnego. Kary i środki karne*, t. VI, Warszawa 2010, s. 934; P. Stępniaik, *Wokół...*, op. cit., s. 47 i n.

¹⁵ A. Zoll, *Charakter...*, op. cit., s. 46; por. R. Kokot, *Warunkowe umorzenie postępowania w projekcie reformy prawa karnego*, [w:] „Przegląd Prawa i Administracji”, red. Jan Kolas, t. XXXI, Wrocław 1995 s. 65; K. Nowicki, *Warunkowe umorzenie postępowania a warunkowe zawieszenie wykonania kary*, [w:] „Nowa Kodyfikacja Prawa Karnego”, t. V, Wrocław 2000, s. 37; P. Kaczmarek, T. Razowski, *Zaliczenie wykonywanych środków karnych w postępowaniu po podjęciu postępowania warunkowo umorzonego*, „Prokuratura i Prawo” 2003, nr 5, s. 58; A. Gaberle, *Leksykon polskiej procedury karnej*, Gdańsk 2004, s. 322; A. Marek, *Wina a warunkowe umorzenie postępowania*, „Nowe Prawo” 1971, nr 5, s. 669; A. Krukowski, *Kilka refleksji wokół warunkowego umorzenia postępowania*, „Państwo i Prawo” 1968, z. 12, s. 968; J. Kutrzebski, *Warunki umorzenia postępowania karnego a wynik próby*, „Palestra” 1974, nr 5, s. 57.

prezentację i analizę poglądów nad jego istotą i miejscem w grupie środków reakcji na popełnione przestępstwo a także przeprowadzenie badań weryfikujących osiągnięcie celu przedmiotowej instytucji¹⁶.

Po wprowadzeniu niniejszej instytucji do polskiego prawa karnego kodyfikacjami karnymi z 1969 r. prezentowano trzy poglądy dotyczące charakteru warunkowego umorzenia postępowania karnego¹⁷.

Przedstawiciele pierwszej grupy prezentowali stanowisko, że warunkowe umorzenie postępowania karnego stanowi postać warunkowego skazania.

Pogląd ten był szczególnie rozpowszechniony w pierwszym okresie obowiązywania kodeksu karnego z 1969 r.¹⁸ a jego reprezentantami byli w szczególności J. Bafia¹⁹, A. Kaftal²⁰, Z. Kubec²¹, A. Krukowski²² oraz M. Leonieni i W. Michalski²³. Główne argumenty zwolenników tej koncepcji, ujęte zbiorczo, sprowadzały się do następujących konstatacji:

¹⁶ K. Juszcza, *Stan badań nad efektywnością instytucji warunkowego umorzenia postępowania karnego przez pryzmat sposobu zakończenia okresu próby*, [w:] S. Pikulski, M. Romańczuk-Grącka, B. Orłowska-Zielińska, *Tożsamość prawa karnego*, Pracownia Wydawnicza Elset, Olsztyn 2011, s. 670-677.

¹⁷ A. Zoll, *Materialnoprawna...*, op. cit., s. 10-31; E. A Wdzięczna, *Warunkowe...*, op. cit., s. 118-125; M. Leonieni, W. Michalski, *Warunkowe umorzenie postępowania karnego w świetle ustawy i praktyki sądowej*, Warszawa 1972, s. 15-32; A. Zoll, *Charakter...*, op. cit., s. 33-35; T. Stadnicki, *Probacja przy warunkowym umorzeniu postępowania karnego*, „Służba MO” 1979, nr 3, s. 362-363; S. Baniak, *Uwagi o warunkowym umorzeniu postępowania*, „Problemy Praworządności” 1981, nr 12, s. 52-57; R. Kokot, *Warunkowe...*, op. cit., s. 64-65; E. Bieńkowska, B. Kunicka-Michalska, G. Rejman, J. Wojciechowska, *Kodeks...*, op. cit., s. 995-997.

¹⁸ A. Zoll, *Materialnoprawna...*, op. cit., s. 10-13; E. A Wdzięczna, *Warunkowe...*, op. cit., s. 119; B. Kunicka-Michalska, *Warunkowe umorzenie postępowania karnego w latach 1970-1977*, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk-Łódź 1982, s. 105-108; A. Zoll, *Charakter...*, op. cit., s. 33-34; T. Stadnicki, *Probacja...*, op. cit., s. 362; S. Baniak, *Uwagi...*, op. cit., s. 52-54; R. Kokot, *Warunkowe...*, op. cit., s. 64-65; E. Bieńkowska, B. Kunicka-Michalska, G. Rejman, J. Wojciechowska, *Kodeks...*, op. cit., s. 995.

¹⁹ J. Bafia, *Warunkowe umorzenie postępowania karnego według projektów k.k. i k.p.k.*, „Palestra” 1968, nr 12, s. 29.

²⁰ A. Kaftal, *Recenzja pracy A. Marka, Warunkowe umorzenie postępowania w polskim ustawodawstwie karnym*, „Palestra” 1972, z. 2, s. 84.

²¹ Z. Kubec, *O niektórych instytucjach w projekcie kodeksu karnego*, „Palestra” 1968, nr 10, s. 47; Z. Kubec, *O sędziowskim wymiarze kary na tle projektu k.k.*, „Państwo i Prawo” 1968, nr 7, s. 24; Z. Kubec, *Czy warunkowe umorzenie jest skazaniem?*, „Gazeta Sądowa i Penitencjarna” 1970, nr 12.

²² A. Krukowski, *Kilka...*, op. cit., s. 972.

²³ M. Leonieni, W. Michalski, *Warunkowe...*, op. cit., s. 27; M. Leonieni, W. Michalski, *Efektywność warunkowego umorzenia postępowania karnego w praktyce sądowej*, Warszawa 1975, s. 9-13.

- 1) wydanie decyzji o warunkowym umorzeniu uzależnione jest od ustalenia przez organ procesowy faktu dokonania czynu zabronionego oraz winy sprawcy a więc dokonania przestępstwa²⁴;
- 2) przewidziana jest możliwość zastosowania środków, których charakter jest zbliżony do kar²⁵.
- 3) zachodzi zbieżność jakościowa tej instytucji z instytucją warunkowego zawieszenia wykonania kary pozbawienia wolności, której charakter skazujący nie budzi wątpliwości²⁶.

Druga grupa przedstawicieli doktryny traktowała instytucję warunkowego umorzenia postępowania karnego jako (nową) formę odpowiedzialności prawnokarnej, mającej postać swoistego typu reakcji karnej różnej od skazania. Stanowisko to w doktrynie reprezentuje A. Marek. Główne argumenty tego Autora można ująć następująco: warunkowe umorzenie nie ma treści skazującej, o odpowiedzialności karnej decydują przede wszystkim prawnokarne konsekwencje popełnionego przestępstwa, które nie muszą sprowadzać się do kar, a mogą mieć charakter probacyjny czy też wychowawczy a co za tym idzie kara nie stanowi *conditio sine qua non* odpowiedzialności karnej²⁷.

Trzecie stanowisko prezentuje A. Zoll, który stwierdza, że instytucja warunkowego umorzenia postępowania karnego polega na zwolnieniu (warunkowym) sprawcy od odpowiedzialności karnej, przy dopuszczeniu na jej miejsce odpowiedzialności innego typu, której nie można zaliczyć do form odpowiedzialności karnej. Cytowany Autor słusznie poddał krytyce stanowisko uznające warunkowe umorzenie za formę warunkowego skazania. A. Zoll zwracał uwagę, że określenie orzeczenia jako orzeczenie skazujące, przede wszystkim zmienia status prawny i społeczny osoby skazanej za przestępstwo, co zdaniem A. Zolla jest sprzeczne z zamierzeniami ustawodawcy, ponieważ chodzi właśnie o to, aby nie zmieniać przedmiotowego statusu sprawcy przestępstwa i pozostawić go nadal bez piętna

²⁴ Por. Z. Kubec, *O sędziowskim...*, op. cit.; A. Krukowski, *Kilka...*, op. cit.; J. Bednarzak, *Warunkowe umorzenie postępowania karnego w świetle przepisów k.p.k.*, „Problemy Praworządności” 1969, z. 8.

²⁵ Z. Kubec, *Czy warunkowe...*, op. cit.

²⁶ A. Krukowski, *Kilka...*, op. cit., s. 972; Z. Kubec, *O sędziowskim...*, op. cit., s. 4; M. Leonieni, *Warunkowe umorzenie postępowania karnego*, „Gazeta Sądowa i Penitencjarna” 1968, nr 20.

²⁷ A. Zoll, *Materiałnaprawna...*, op. cit., s. 13-18; A. Marek, *Warunkowe umorzenie postępowania karnego w polskim ustawodawstwie karnym*, Toruń 1971, s. 37-38; A. Marek, *Warunkowe umorzenie postępowania karnego*, Warszawa 1973, s. 63 i n., cyt za: E. A. Wdzięczna, *Warunkowe...*, op. cit., s. 120; A. Marek, *Istota i skutki warunkowego umorzenia postępowania karnego*, „Państwo i Prawo” 1970, z. 11, s. 945; B. Kunicka-Michalska, *Warunkowe...*, op. cit., s. 108-110; S. Baniak, *Uwagi...*, op. cit., s. 55; R. Kokot, *Warunkowe...*, op. cit., s. 64-65; E. Bieńkowska, B. Kunicka-Michalska, G. Rejman, J. Wojciechowska, *Kodeks...*, op. cit., s. 995-996.

osoby skazanej. Kontynuując niniejszą prezentację A. Zoll poddał krytyce pogląd A. Marka, który uznał warunkowe umorzenie postępowania karnego za nową formę odpowiedzialności karnej. A. Zoll analizując ten pogląd podkreślił, że z odpowiedzialnością karną będziemy mieli do czynienia tylko wtedy, kiedy konsekwencją naruszenia normy prawnej jest kara, a o charakterze odpowiedzialności nie może decydować ostatecznie to, czy dana konsekwencja przewidziana jest w takim czy innym akcie prawnym²⁸. Mając na uwadze powyższe, trafne jest stanowisko A. Zolla wyrażone na gruncie k.k. z 1997 r. w którym podkreśla, że warunkowe umorzenie postępowania karnego należy traktować, z punktu widzenia materialnoprawnego charakteru tej instytucji, jako karnoprawną reakcję na przestępstwo, czyli jako instrument polityki karnej²⁹.

Istotnymi zmianami w obowiązującym stanie prawnym jest wprowadzenie wyłącznej kompetencji sądu do stosowania warunkowego umorzenia postępowania karnego³⁰ oraz formy wyroku jako jedynej przewidzianej dla orzekania

²⁸ A. Zoll, *Materialnoprawna...*, op. cit., s. 13 i n.; B. Kunicka-Michalska, *Warunkowe...*, op. cit., s. 110-114; T. Koziół, *Mechanizmy...*, op. cit., s. 46-50.; T. Stadnicki, *Probacja...*, op. cit., s. 362-363; S. Baniak, *Uwagi...*, op. cit., s. 55-57; R. Kokot, *Warunkowe...*, op. cit., s. 64; E. Bieńkowska, B. Kunicka-Michalska, G. Rejman, J. Wojciechowska, *Kodeks...*, op. cit., s. 996-997.

²⁹ A. Zoll, *Drobna przestępczość jako problem dogmatyki prawa karnego i polityki karnej*, [w:] J. Czapska, A. Gaberle, A. Świątłowski, A. Zoll (red.), *Zasady procesu karnego wobec wyzwań współczesności. Księga ku czci Profesora Stanisława Waltosia*, Warszawa 2000, s. 459-460; por. T. Koziół, *Mechanizmy...*, op. cit., s. 46.

³⁰ A. Zoll, [w:] W. Wróbel, A. Zoll (red.), *Kodeks...*, op. cit., s. 272; por. Z. Ćwiąkałski, *Wybrane zagadnienia...*, op. cit.; A. Zoll, *Środki związane z poddaniem sprawcy próbie i zamiana kary*, [w:] W. Wróbel (red.), *Nowelizacja prawa karnego 2015. Komentarz*, Kraków 2015, s. 430; S. Hypś, [w:] A. Grześkowiak, K. Wiak (red.), *Kodeks karny. Komentarz*, wyd. 5, Warszawa 2018, s. 506; V. Konarska-Wrzošek, [w:] V. Konarska-Wrzošek (red.), *Kodeks karny. Komentarz*, Warszawa 2016, s. 398; P. Kardas, M. Rodzyńkiewicz, *Projekt kodeksu karnego w świetle opinii sędziów i prokuratorów (część trzecia – środki karne, zasady wymiaru kar i środków karnych, powrót do przestępstwa oraz wolnościowe środki związane z poddaniem sprawcy próbie)*, „Wojskowy Przegląd Prawniczy” 1996, nr 7-8, s. 100-101; P. Kozłowska-Kalisz, *Środki...*, op. cit., s. 243; K.T. Boratyńska, M. Królikowski, [w:] A. Sakowicz (red.), *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, wyd. 7, Warszawa 2016, s. 777; M. Kurowski, [w:] D. Świecki (red.), *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, tom I, wyd. 3, Warszawa 2017, s. 169; J. Skorupka, [w:] J. Skorupka (red.), *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, wyd. 3, Warszawa 2018, s. 1573; J. Warylewski, *Prawo karne. Część ogólna*, wyd. 7, Warszawa 2017, s. 586; E. Samborski, *Zarys metodyki pracy sędziego w sprawach karnych*, wyd. 6, Warszawa 2013, s. 159; J. Haber, *Recenzja książki: M. Leonieni, W. Michalski W., Warunkowe umorzenie postępowania karnego w świetle ustawy i praktyki sądowej*, „Palestra” 1973, nr 4, s. 40-43; T. Bojarski, *Środki związane z poddaniem sprawcy próbie. Uwagi na tle rozwiązań k.k. z 1997 r.*, [w:] L. Bogunia (red.), *Księga Pamiątkowa ku czci Profesora Józefa J. Wąsika*, Wrocław 1999, s. 63; M. Jachimowicz, *Istota i charakter prawny podjęcia postępowania warunkowo umorzonego*, „Prokuratura i Prawo” 2004, nr 10, s. 71-72; H. Paluszkiwicz, *Warunkowe umorzenie postępowania w projekcie k.p.k.*, „Palestra” 1994, nr 12, s. 53; Z. Kubec, *O niektórych instytucjach...*, op. cit., s. 46-47; R. Kokot, *Warunkowe...*, op. cit., s. 69-71; H. Paluszkiwicz, *Zgoda oskarżonego na orzekanie o warunkowym umorzeniu postępowania karnego (rozważania de lege lata i de lege*

tej instytucji³¹, który wydany zarówno w trybie art. 341§5 k.p.k., jak i w trybie art. 414§1 k.p.k., nie jest wyrokiem skazującym³².

ferenda), „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Społeczny” 1996, z. 4, s. 31; K. Nowicki, *Wybrane zagadnienia z zakresu warunkowego umorzenia postępowania na posiedzeniu przed rozprawą główną w świetle przepisów nowego k.p.k.*, [w:] „Nowa Kodyfikacja Prawa Karnego” Wrocław 1998, s. 135-136; B. Szyrowski, *Zmiany w instytucji warunkowego umorzenia postępowania karnego (wybrane zagadnienia)*, „Prokuratura i Prawo” 2000, nr 4, s. 124; B. Kunicka-Michalska, *W sprawie utrzymania instytucji warunkowego umorzenia postępowania karnego*, „Państwo i Prawo” 1982, z. 9, s. 116-117; E. Skrętowicz, *Charakter prawny orzeczenia warunkowo umarzającego postępowanie karne w świetle zasady domniemania niewinności*, [w:] S. Stachowiak (red.), *Współczesny polski proces karny. Księga ofiarowana prof. Tadeuszowi Nowakowi*, t. VI, „Prace WPIA UAM”, Poznań 2002, s. 19, 20; A. Wąsek, *Krytyczne uwagi do wyroku TK z dnia 16 maja 2000 roku (P 1/99) dotyczącego warunkowego umorzenia postępowania karnego*, [w:] S. Stachowiak (red.), *Współczesny polski proces karny. Księga ofiarowana Prof. Tadeuszowi Nowakowi*, t. VI, „Prace WPIA UAM”, Poznań 2002, s. 23; K. Nowicki, *Warunkowe umorzenie postępowania karnego jako alternatywny środek polityki kryminalnej w polskim procesie karnym*, (nieopublikowana rozprawa doktorska), Wrocław 2001, s. 109; W. Wróbel, *Wokół krytyki nowego kodeksu karnego*, „Państwo i Prawo” 1998, z. 9-10, s. 54-55; B. Kunicka-Michalska, [w:] M. Melezini (red.), *System...*, op. cit., s. 938; K. Juszcza, *Sądowa ochrona praw człowieka w stosowaniu instytucji warunkowego umorzenia postępowania karnego*, [w:] R. Szychmiller, J. Krzywkowska (red.), *Problemy z sądową ochroną praw człowieka*, t. II, Olsztyn 2012, s. 273-278.

³¹ A. Zoll, *Materialnoprawna...*, op. cit., s. 10-26; por. A. Zoll, [w:] W. Wróbel, A. Zoll (red.), *Kodeks...*, op. cit., s. 273-274 oraz cyt. tamże: Wyrok TK z dnia 16 maja 2000 r., P 1/99, OTK ZU 2000, z. 4, poz. 11; W. Wróbel, A. Zoll, *Polskie...*, op. cit., s. 477; P. Hofmański, E. Sadzik, K. Zgryzek [w:] P. Hofmański (red.), *Kodeks postępowania karnego. Komentarz do art. 297-467 k.p.k.*, t. II, wyd. 4, Warszawa 2011, s. 369-370; E.A. Wdzięczna, *Warunkowe...*, op. cit., s. 118; T. Grzegorzczak, *Wydawanie wyroku na posiedzeniu w znowelizowanej procedurze karnej*, „Przegląd Sądowy” 2003, nr 9, s. 22, 28-29; M. Olszewski, J. Waszczyński, *Z zagadnień warunkowego umorzenia postępowania karnego*, „Palestra” 1970, nr 2, s. 31-43; S. Baniak, *Uwagi...*, op. cit., s. 57-58; M. Kotarski, *Rejestr skazanych a warunkowe umorzenie*, „Palestra” 1998, nr 3-4, s. 44; H. Paluszkievicz, *Warunkowe umorzenie postępowania karnego...*, op. cit., s. 74; E. Blaski (red.), *Prawo...*, op. cit., s. 196; K. Nowicki, *Kilka uwag o warunkowym umorzeniu postępowania na posiedzeniu w świetle nowelizacji procedury karnej z 10.01.2003 r.*, [w:] „Nowa Kodyfikacja Prawa Karnego”, t. XVI, Wrocław 2004, s. 118; B. Kunicka-Michalska, [w:] M. Melezini (red.), *System...*, op. cit., s. 947.

³² A. Zoll, [w:] W. Wróbel, A. Zoll (red.), *Kodeks...*, op. cit., s. 275 oraz cyt. tamże: Post SN z dnia 1 marca 2004 r., V KK 373/03, OSNwSK 2004, t. 1, poz. 437 oraz Uchwała SN z dnia 22 grudnia 1993 r., I KZP 34/93, OSNKW 1994, nr 1-2, poz. 9; Z. Cwiąkański, *Wybrane zagadnienia...*, op. cit.; Z. Cwiąkański, A. Zoll, *Przegląd orzecznictwa Sądu Najwyższego z zakresu części ogólnej kodeksu karnego za rok 1983 r.*, „Nowe Prawo” 1984 nr 6, s. 90 oraz analizowane tamże: Post. Siedmiu Sędziów SN z dnia 28 grudnia 1982 r., Rnw 16/82, OSNKW 1983, nr 6, poz. 38, OSPiKA 1983, nr 9, poz. 196; W. Wróbel, A. Zoll, *Polskie...*, op. cit., s. 477; A. Ważny, [w:] A. Sakowicz (red.), *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, wyd. 7, Warszawa 2016, s. 937; P. Kozłowska-Kalisz, *Środki...*, op. cit., s. 244; R. Ponikowski, J. Zagrodnik, [w:] J. Skorupka (red.), *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, wyd. 3, Warszawa 2018, s. 1057; D. Świecki, *Czynności procesowe obrońcy i pełnomocnika w sprawach karnych*, wyd. 3, Warszawa 2015, s. 140; V. Konarska-Wrzosek, [w:] V. Konarska-Wrzosek (red.), *Kodeks...*, op. cit., s. 399; G. Łabuda, [w:] J. Giezek (red.), *Kodeks karny. Część ogólna. Komentarz*, Warszawa 2012, s. 471; L. Gardocki, *Prawo...*, op. cit., s. 191; D. Świecki, [w:] D. Świecki (red.), *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, tom II, wyd. 3, Warszawa 2017, s. 688; K. Nowicki, *Brak wcześniejszej karalności za przestępstwo jako przesłanka*

Podsumowanie

Podsumowując należy zgodzić się z A. Zollem, że wprowadzone do polskiego porządku prawnego w kodeksie karnym z 1969 r. warunkowe umorzenie postępowania karnego zdało egzamin jako skuteczny środek reakcji na popełnienie przestępstwa³³. Przedstawiona w niniejszym artykule geneza instytucji tytułowego środka poddania sprawcy próbie z punktu widzenia przyczyn wprowadzenia warunkowego umorzenia postępowania karnego do polskiego porządku prawnego, miejsca tej instytucji w modelach probacji a także poglądów doktryny dotyczących istoty warunkowego umorzenia postępowania karnego przyczyni się do kompleksowego spojrzenia na stosowanie tego środka probacyjnego.

Bibliografia

Orzecznictwo

Wyrok TK z dnia 16 maja 2000 r., P. 1/99, OTK ZU 2000, z. 4, poz. 11.

Uchwała SN z dnia 22 grudnia 1993 r., I KZP 34/93, OSNKW 1994, nr 1-2, poz. 9.

Wyrok SN z dnia 3 października 2008 r., III KK 167/2008, „Biuletyn Prawa Karnego” 2008, nr 13.

Postanowienie Siedmiu Sędziów SN z dnia 28 grudnia 1982 r., Rnw 16/82, OSNKW 1983, nr 6, poz. 38, OSPiKA 1983, nr 9, poz. 196.

Postanowienie SN z dnia 1 marca 2004 r., V KK 373/03, OSNwSK 2004, t. 1, poz. 437.

Literatura

Bafia J., *Warunkowe umorzenie postępowania karnego według projektów k.k. i k.p.k.*, „Palestra” 1968, nr 12.

Baniak S., *Uwagi o warunkowym umorzeniu postępowania*, „Problemy Praworządności” 1981, nr 12.

stosowania warunkowego umorzenia postępowania, [w:] „Nowa Kodyfikacja Prawa Karnego” t. XIX, Wrocław 2006, s. 259; T. Bojarski, *Środki...*, op. cit., s. 61, 62; E. Bieńkowska, B. Kunicka-Michalska, G. Rejman, J. Wojciechowska, *Kodeks...*, op. cit., s. 989; M. Kalitowski, [w:] O. Górniok, S. Hoc, M. Kalitowski, S.M. Przyjemski, Z. Sienkiewicz, J. Szumski, L. Tyszkiewicz, A. Wąsek, *Kodeks karny. Komentarz do art. 1-116 k.k.*, Gdańsk 2005, s. 601; J. Kosonoga, *Dozór Policji jako środek zapobiegawczy w polskim procesie karnym*, Warszawa 2008, s. 90; B. Kunicka-Michalska, [w:] M. Melezini (red.), *System...*, op. cit., s. 938. Zob. także Wyrok SN z dnia 3 października 2008 r., III KK 167/2008, „Biuletyn Prawa Karnego” 2008, nr 13.

³³ A. Zoll, *Środki...*, op. cit., s. 430.

- Bednarzak J., *Warunkowe umorzenie postępowania karnego w świetle przepisów k.p.k.*, „Problemy Praworządności” 1969, z. 8.
- Bieńkowska E., Kunicka-Michalska B., Rejman G., Wojciechowska J., *Kodeks karny. Część ogólna. Komentarz*, Warszawa 1999.
- Blaski E. (red.), *Prawo karne. Repetytorium*, wyd. 3, Warszawa 2008.
- Bojarski T., *Środki związane z poddaniem sprawcy próbie. Uwagi na tle rozwiązań k.k. z 1997 r.*, [w:] L. Bogunia (red.) *Księga Pamiątkowa ku czci Profesora Józefa J. Wąsika*, Wrocław 1999.
- Bojarski M. (red.), *Prawo karne materialne. Część ogólna i szczególna*, wyd. 7, Warszawa 2017.
- Boratyńska K.T., Królikowski M., [w:] A. Sakowicz (red.), *Kodeks postępowania karnego. Komentarz.*, wyd. 7, Warszawa 2016.
- Cieślak M., *Prawo karne. Zarys instytucji i naczelné zasady*, Warszawa 2010.
- Ćwiąkałski Z., Zoll A., *Przegląd orzecznictwa Sądu Najwyższego z zakresu części ogólnej kodeksu karnego za rok 1983 r.*, „Nowe Prawo” 1984 nr 6.
- Ćwiąkałski Z., *Wybrane zagadnienia warunkowego umorzenia postępowania*, referat wygłoszony podczas IX Bielańskiego Kolokwium Karnistycznego, „Środki związane z poddaniem sprawcy próbie”, Warszawa, 16 maja 2012 r., umieszczony na stronie internetowej Czasopisma Prawa Karnego i Nauk Penalnych <http://www.czpk.pl/wideo/bielanskie-kolokwium-karnistyczne/ix-bielanskie-kolokwium-karnistyczne> (stan na 18 września 2018 r.).
- Gaberle A., *Leksykon polskiej procedury karnej*, Gdańsk 2004.
- Gardocki L., *Prawo karne*, wyd. 20 zmienione, Warszawa 2017.
- Gerecka-Żołyńska A., Mazur P., Paluszkiewicz H., *Kilka uwag o instytucji warunkowego umorzenia postępowania na tle jej związków z prawem materialnym i formalnym*, [w:] Z. Ćwiąkałski, G. Artymiak (red.), *Współzależność prawa karnego materialnego i procesowego*, Warszawa 2009.
- Grzegorzczak T., *Wydawanie wyroku na posiedzeniu w znowelizowanej procedurze karnej*, „Przegląd Sądowy” 2003, nr 9.
- Haber J., Recenzja książki: M. Leonieni, W. Michalski W., *Warunkowe umorzenie postępowania karnego w świetle ustawy i praktyki sądowej*, „Palestra” 1973, nr 4.
- Hofmański P., Sadzik E., Zgryzek K., [w:] P. Hofmański (red.), *Kodeks postępowania karnego. Komentarz do art. 297-467 k.p.k.*, t. II, wyd. 4, Warszawa 2011.
- Hypś S., [w:] A. Grześkowiak, K. Wiak (red.), *Kodeks karny. Komentarz*, wyd. 5, Warszawa 2018.
- Indecki K., Liszewska A., *Prawo karne materialne. Nauka o przestępstwie, karze i środkach penalnych*, Warszawa 2002.
- Indecki K. (red.), *Podstawy prawa i postępowania karnego*, Łódź 2009.

- Jachimowicz M., *Istota i charakter prawny podjęcia postępowania warunkowo umorzonego*, „Prokuratura i Prawo” 2004, nr 10.
- Juszka K., *Stan badań nad efektywnością instytucji warunkowego umorzenia postępowania karnego przez pryzmat sposobu zakończenia okresu próby*, [w:] S. Pikulski, M. Romańczuk-Grącka, B. Orłowska-Zielińska, *Tożsamość prawa karnego*, Pracownia Wydawnicza Elset, Olsztyn 2011.
- Juszka K., *Sądowa ochrona praw człowieka w stosowaniu instytucji warunkowego umorzenia postępowania karnego*, [w:] R. Stychmiller, J. Krzywkowska (red.), *Problemy z sądową ochroną praw człowieka*, t. II, Olsztyn 2012.
- Kaczmarek P., Razowski T., *Zaliczenie wykonywanych środków karnych w postępowaniu po podjęciu postępowania warunkowo umorzonego*, „Prokuratura i Prawo” 2003, nr 5.
- Kaftal A., Recenzja pracy A. Marka, *Warunkowe umorzenie postępowania w polskim ustawodawstwie karnym*, „Palestra” 1972, z. 2.
- Kalitowski M., [w:] O. Górniok, S. Hoc, M. Kalitowski, S.M. Przyjemski, Z. Sienkiewicz, J. Szumski, L. Tyszkiewicz, A. Wąsek, *Kodeks karny. Komentarz do art. 1-116 k.k.*, Gdańsk 2005.
- Kardas P., Rodzynekiewicz M., *Projekt kodeksu karnego w świetle opinii sędziów i prokuratorów (część trzecia – środki karne, zasady wymiaru kar i środków karnych, powrót do przestępstwa oraz wolnościowe środki związane z poddaniem sprawcy próbie)*, „Wojskowy Przegląd Prawniczy” 1996, nr 7-8.
- Kokot R., *Warunkowe umorzenie postępowania w projekcie reformy prawa karnego*, [w:] „Przegląd Prawa i Administracji”, red. Jan Kolas, t. XXXI, Wrocław 1995.
- Konarska-Wrzosek V., [w:] V. Konarska-Wrzosek (red.), *Kodeks karny. Komentarz*, Warszawa 2016.
- Kosonoga J., *Dozór Policji jako środek zapobiegawczy w polskim procesie karnym*, Warszawa 2008.
- Kotarski M., *Rejestr skazanych a warunkowe umorzenie*, „Palestra” 1998, nr 3-4.
- Kozioł T., *Mechanizmy selekcji w stosowaniu warunkowego umorzenia postępowania karnego*, Kraków 2007, (rozprawa doktorska obroniona na WPiA UJ).
- Kozłowska-Kalisz P., *Środki związane z poddaniem sprawcy próbie*, [w:] M. Mozgawa (red.), *Prawo karne materialne. Część ogólna*, wyd. 4, Warszawa 2016.
- Królikowski M., Zawłocki R., *Prawo karne*, wyd. 3, Warszawa 2018.
- Krukowski A., *Kilka refleksji wokół warunkowego umorzenia postępowania*, „Państwo i Prawo” 1968, z. 12.
- Kubec Z., *O sędziowskim wymiarze kary na tle projektu k.k.*, „Państwo i Prawo” 1968, nr 7.
- Kubec Z., *O niektórych instytucjach w projekcie kodeksu karnego*, „Palestra” 1968, nr 10.

- Kubec Z., *Czy warunkowe umorzenie jest skazaniem?*, „Gazeta Sądowa i Penitencjarna” 1970, nr 12.
- Kunicka-Michalska B., *Warunkowe umorzenie postępowania karnego w latach 1970-1977*, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk-Łódź 1982.
- Kunicka-Michalska B., *W sprawie utrzymania instytucji warunkowego umorzenia postępowania karnego*, „Państwo i Prawo” 1982, z. 9.
- Kurowski M., [w:] D. Świecki (red.), *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, tom I, wyd. 3, Warszawa 2017.
- Kutrzebski J., *Warunki umorzenia postępowania karnego a wynik próby*, „Palestra” 1974, nr 5.
- Lachowski J., Marek A., *Prawo karne. Zarys problematyki*, wyd. 3, Warszawa 2016.
- Leonieni M., *Warunkowe umorzenie postępowania karnego*, „Gazeta Sądowa i Penitencjarna” 1968, nr 20.
- Leonieni M., Michalski W., *Warunkowe umorzenie postępowania karnego w świetle ustawy i praktyki sądowej*, Warszawa 1972.
- Leonieni M., Michalski W., *Warunkowe umorzenie postępowania karnego (Uwagi de lege ferenda)*, „Nowe Prawo” 1973, nr 9.
- Leonieni M., Michalski W., *Efektywność warunkowego umorzenia postępowania karnego w praktyce sądowej*, Warszawa 1975.
- Łabuda G., [w:] J. Giezek (red.), *Kodeks karny. Część ogólna. Komentarz*, Warszawa 2012.
- Marek A., *Stopień społecznego niebezpieczeństwa czynu jako podstawa umorzenia postępowania karnego*, Toruń 1970.
- Marek A., *W sprawie charakteru prawnego orzeczenia o warunkowym umorzeniu postępowania*, „Wojskowy Przegląd Prawniczy” 1971, nr 4.
- Marek A., *Warunkowe umorzenie postępowania karnego w polskim ustawodawstwie karnym*, Toruń 1971.
- Marek A., *Wina a warunkowe umorzenie postępowania*, „Nowe Prawo” 1971, nr 5.
- Marek A., *Istota i skutki warunkowego umorzenia postępowania karnego*, „Państwo i Prawo” 1970, z. 11.
- Marek A., *Warunkowe umorzenie postępowania karnego*, Warszawa 1973.
- Marek A., Waltoś S., *Podstawy prawa i procesu karnego*, wyd. 4, Warszawa 2008.
- Marek A., [w:] M. Melezini (red.), *System prawa karnego. Kary i środki karne*, t. VI, Warszawa 2010.
- Marek A., Konarska-Wrzosek V., *Prawo karne*, wyd. 11 zmienione i uaktualnione, Warszawa 2016.
- Nowicki K., *Wybrane zagadnienia z zakresu warunkowego umorzenia postępowania na posiedzeniu przed rozprawą główną w świetle przepisów nowego k.p.k.* [w:] „Nowa Kodyfikacja Prawa Karnego” Wrocław 1998.

- Nowicki K., *Warunkowe umorzenie postępowania a warunkowe zawieszenie wykonania kary* [w:] „Nowa Kodyfikacja Prawa Karnego”, t. V, Wrocław 2000.
- Nowicki K., *Warunkowe umorzenie postępowania karnego jako alternatywny środek polityki kryminalnej w polskim procesie karnym*, (nieopublikowana rozprawa doktorska), Wrocław 2001.
- Nowicki K., *Kilka uwag o warunkowym umorzeniu postępowania na posiedzeniu w świetle nowelizacji procedury karnej z 10.01.2003 r.* [w:] „Nowa Kodyfikacja Prawa Karnego”, t. XVI, Wrocław 2004.
- Nowicki K., *Brak wcześniejszej karalności za przestępstwo jako przesłanka stosowania warunkowego umorzenia postępowania*, [w:] „Nowa Kodyfikacja Prawa Karnego” t. XIX, Wrocław 2006.
- Olszewski M., Waszczyński J., *Z zagadnień warunkowego umorzenia postępowania karnego*, „Palestra” 1970, nr 2.
- Paluszkiwicz H., *Warunkowe umorzenie postępowania w projekcie k.p.k.*, „Palestra” 1994, nr 12.
- Paluszkiwicz H., *Zgoda oskarżonego na orzekanie o warunkowym umorzeniu postępowania karnego (rozważania de lege lata i de lege ferenda)*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Społeczny” 1996, z. 4.
- Ponikowski R., Zagrodnik J., [w:] J. Skorupka (red.), *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, wyd. 3, Warszawa 2018.
- Samborski E., *Zarys metodyki pracy sędziego w sprawach karnych*, wyd. 6, Warszawa 2013.
- Skorupka J., [w:] J. Skorupka (red.), *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, wyd. 3, Warszawa 2018.
- Skřętowicz E., *Charakter prawny orzeczenia warunkowo umarżającego postępowanie karne w świetle zasady domniemania niewinności*, [w:] S. Stachowiak (red.), *Współczesny polski proces karny. Księga ofiarowana prof. Tadeuszowi Nowakowi*, t. VI, „Prace WPiA UAM”, Poznań 2002.
- Skupiński J., *Warunkowa reakcja karna w sprawach mniejszej wagi*, „Przegląd Prawa Karnego” 1992, nr 6.
- Stadnicki T., *Probacja przy warunkowym umorzeniu postępowania karnego*, „Służba MO” 1979, nr 3.
- Stefański R.A., *Zakaz prowadzenia pojazdów*, [w:] R.A. Stefański (red.), *Środki karne po nowelizacji w 2015 roku*, Warszawa 2016.
- Stępiak P., *Wokół kontrowersji w definiowaniu probacji*, „Państwo i Prawo” 2009, nr 12.
- Szyprowski B., *Zmiany w instytucji warunkowego umorzenia postępowania karnego (wybrane zagadnienia)*, „Prokuratura i Prawo” 2000, nr 4.
- Świecki D., *Czynności procesowe obrońcy i pełnomocnika w sprawach karnych*, wyd. 3, Warszawa 2015.

- Świecki D., [w:] D. Świecki (red.), *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, tom II, wyd. 3, Warszawa 2017.
- Warylewski J., *Prawo karne. Część ogólna*, wyd. 7, Warszawa 2017.
- Ważny A., [w:] A. Sakowicz (red.), *Kodeks postępowania karnego. Komentarz.*, wyd. 7, Warszawa 2016.
- Wąsek A., *Krytyczne uwagi do wyroku TK z dnia 16 maja 2000 roku (P 1/99) dotyczącego warunkowego umorzenia postępowania karnego* [w:] S. Stachowiak (red.), *Współczesny polski proces karny. Księga ofiarowana Prof. Tadeuszowi Nowakowi*, t. VI, „Prace WPiA UAM”, Poznań 2002.
- Wdzięczna E.A., *Warunkowe umorzenie postępowania karnego w świetle koncepcji sprawiedliwości naprawczej*, wyd. 1, Toruń 2010.
- Wróbel W., *Wokół krytyki nowego kodeksu karnego*, „Państwo i Prawo” 1998, z. 9-10.
- Wróbel W., Zoll A., *Polskie prawo karne. Część ogólna*, Kraków 2014.
- Zoll A., *Charakter prawny orzeczenia o warunkowym umorzeniu postępowania karnego*, „Wojskowy Przegląd Prawniczy” 1971 nr 1.
- Zoll A., *Materialnoprawna problematyka warunkowego umorzenia postępowania karnego*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego Prace Prawnicze”, z. 62, Warszawa – Kraków 1973.
- Zoll A., *Drobna przestępczość jako problem dogmatyki prawa karnego i polityki karnej*, [w:] J. Czapska, A. Gaberle, A. Światłowski, A. Zoll (red.), *Zasady procesu karnego wobec wyzwań współczesności. Księga ku czci Profesora Stanisława Waltosia*, Warszawa 2000.
- Zoll A., *Środki związane z poddaniem sprawcy próbie i zamiana kary* [w:] W. Wróbel (red.), *Nowelizacja prawa karnego 2015. Komentarz*, Kraków 2015.
- Zoll A., [w:] W. Wróbel, A. Zoll (red.), *Kodeks karny. Część ogólna. Komentarz do art. 53-116*, tom I, wyd. 5, Warszawa 2016.

Streszczenie

Celem artykułu jest prezentacja genezy instytucji warunkowego umorzenia postępowania karnego. Niniejsza prezentacja obejmuje przedstawienie przyczyn wprowadzenia tego środka poddania sprawcy próbie do polskiego porządku prawnego, miejsca tej instytucji w modelach probacji a także poglądów doktryny dotyczących istoty warunkowego umorzenia postępowania karnego.

SŁOWA KLUCZOWE: geneza warunkowego umorzenia postępowania karnego, modele probacji, sposoby reakcji na popełnione przestępstwo, środki poddania sprawcy próbie, zmiany w instytucji warunkowego umorzenia postępowania karnego

Summary

The aim of article is to present genesis of institution of the conditional discontinuation of criminal proceedings. This presentation includes introduction about reasons to implement titular institution into polish penal law, location institution of the conditional discontinuation of criminal proceedings in the models of probation and doctrinal point of views about essence of that institution.

KEY WORDS: the genesis of the conditional remission of criminal proceedings, models of probation, ways to respond to crime, measures subjecting the offender attempted, changes in the Organization of the conditional remission of criminal proceedings

Nota o autorze:

dr Karol Juszcza - Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, Instytut Prawa, Administracji i Ekonomii, główne dziedziny działalności naukowej: formy wstrzymania wykonania kary pozbawienia wolności, środki poddania sprawcy próbie, wymiar kary, prawa człowieka, czynności procesowo-kryminalistyczne.